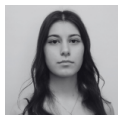

AVOCATURA: ANALIZA EVOLUȚIEI PROFESIEI DIN TRECUT PÂNĂ ÎN PREZENT

Stud. Anca FĂRĂU

Abstract: *This essay delves into the complex evolution of the legal profession, tracing its journey from ancient origins to contemporary practices. By examining historical contexts, societal shifts, and technological advancements, the paper explores the transformation of the role of lawyers over time. It analyzes the impact of significant legal developments, such as the codification of laws and the emergence of specialized legal fields, on the structure and functions of the profession.*

Keywords: *client, evolution, lawyer, legal profession, legal services, roman law*

„Ce înseamnă să fii avocat?”

Această întrebare, aparent simplă, poate ridica o serie de discuții referitoare la rigurozitatea și complexitatea profesiei de avocat. Răspunsul poate fi, totuși, găsit cu ușurință printr-un search pe Google, însă definiția succintă și rezumativă de pe Wikipedia nu reușește să cuprindă în sine întreaga esență a acestei profesii. Mai mult decât atât, avocații au fost caracterizați în diverse moduri, mai mult sau mai puțin favorabile, din cauza fluctuațiilor care au avut loc în istorie și care au influențat mentalitatea generală.

Avocatul și autorul Andrei Săvescu reușește să ofere internauților o „definiție”, care cumulează experiența profesiei respective, cu provocările și caracteristicile sale: „avocatura este un mod de viață”¹. Astfel, avocatul trece dincolo de limitele strict profesionale, devenind un element incontestabil de valoros în cadrul dezvoltării societății. „Avocații sunt mai mult decât reprezentanții clienților lor”². Ei devin cei mai de seamă apărători ai solicitanților lor, fiind, în același timp, apărători ai integrității și corectitudinii. În pofida cunoștințelor de specialitate, dă dovadă de o capacitate excepțională de a empatiza cu clientul, reușind să stabilească o legătură strânsă întreprinzător-client. Persoane înzestrate cu o pregătire strașnică în

¹ Andrei Săvescu, 08. 11. 2005, „Despre avocatura – pe scurt”, <https://www.juridice.ro/877/despre-avocatura-pe-scurt.html>.

² Deborah A. DeMott, *The Lawyer as Agent*, 67 Fordham Law Review 301, 1998.

domeniul juridic și al retoricii reușesc să se emancipeze de sub sfera monotona a vieții cotidiene.

În mod surprinzător, această profesie a izbutit să treacă de limitele sale sociologice, reușind să dobândească astfel un caracter multilateral. Practica avocaturii a fost supusă unor schimbări majore de-a lungul timpului, fiind supusă inovațiilor apărute la nivelul birocrăției și al sistemului social-economic. Prin urmare, devine un părtaș al evoluției sociale, suferind un ansamblu de transformări, care au contribuit la consolidarea mecanismelor sale de funcționare.

Îndatorirea morală de a ajuta omul aflat la nevoie a reprezentat fundamentul avocaturii ca profesie: „Măreția adevărată a avocaturii reiese din devotamentul nesecat față de tot ce-i drept, apărarea a tot ce este legitim”³. Astfel, ocupația menționată se găsește încă din antichitate, dezvoltându-se neuniform, în funcție de procesele tranzitorii de dezvoltare a popoarelor lumii.

Bazele avocaturii sunt depistate la Roma, cunoscută drept leagănul civilizației, dar și locul unde au fost puse bazele dreptului privat roman. Locuitorii cetății Roma sunt primii care au reușit să traseze o diferențiere clară între religie și drept, motiv pentru care acest sistem juridic a supraviețuit trecerii timpului și a influențat sistemele de drept ale societății contemporane. Precizia și severitatea de care a dat dovadă va deosebi acest sistem juridic de celelalte sisteme ale Antichității, fiind singurul care a transformat normele religioase într-unele laice. Așadar, tot aici, regăsim și primii așa-zisi „avocați”, care inițial nu fuseseră nimic altceva decât simplii oratori. În primă fază, acești avocați realizau o muncă onorifică, întrucât *lex Cincia* din 204 î. Hr. reglementa faptul că aceștia nu puteau primi cadouri înainte de a fi soluționat un caz: „Nimeni nu acceptă, pentru a susține o cauză, un cadou sau bani”⁴.

Exegeții sunt de părere că norma dată a avut menirea de a sprijini clasele de condiție socială modestă, de a nu fi supuse unor costuri excesive în schimbul serviciilor care li se ofereau. Ulterior, această lege a suferit o serie de schimbări, începând cu domnia lui Augustus, când i-a fost anexată și o sancțiune. Potrivit *lex Cincia de donis și muneribus*, avocatul, care accepta daruri, era pedepsit să plătească de patru ori suma pe care o primise cadou. În vremea împăratului Claudius, profesia de avocat este legalizată deoarece legea suferă o altă modificare, una favorabilă, dacă putem spune, căci apărătorii obțin autorizația de a primi 10.000 de sesterce⁵. Deși această sumă era considerată aproape insignifiantă, depășirea ei îi putea aduce titularului pedeapsa pentru extorcare (*repetundarum*)⁶. Mai târziu, împăratul Traian a impus plata sumei respective abia la finalul cauzei. De aici, avocatura se

³ 04. 07. 2019, „ISTORIA AVOCATURII”, <https://administrare.info/drept/8654-istoria-avocaturii>.

⁴ Publius Cornelius Tacitus, *Annales* XI, 5.

⁵ Monedă mică de argint, care valorează 2 ași și jumătate.

⁶ Publius Cornelius Tacitus, *Annales* XIII, 42.

consolidează treptat, dobândind stabilitate și o puternică reglementare. Nu toată lumea putea deveni avocat, fiind necesară o pregătire riguroasă și o serie de dovezi ale acestei pregătiri. Prin urmare, în secolul al VI-lea, era necesară apartenența avocaților într-un barou pentru a-și putea exercita meseria în sensul real al cuvântului, pentru ca, ulterior, în anii 380 î. Hr., să fie impus studiul dreptului concomitent cu cel al retoricii. Evoluția avocaturii continuă să se cristalizeze, ajungând chiar să pretindă un anumit nivel de studii (aproximativ 4 ani), până când ia parte la soarta Imperiului.

Din nefericire, după cum bine știm, soarta Imperiului Roman a fost una tragică. Splendoarea și măreția de care dăduse dovadă s-au diminuat constant până când a atins paroxismul. Declinul Imperiului a luat alături și structurile economico-sociale pe care le-a dezvoltat sute de ani, fiind inclusă aici și profesia de avocat. La începutul Evului Mediu, avocatura decăzuse. Această perioadă este caracterizată printr-o multitudine de inovații, precum apariția unor noi imperii, a unor noi religii și a unor noi raporturi între civilizațiile actuale etapei respective. Însă, pentru practicanții profesiei de avocat, Evul Mediu a constituit o perioadă tumultoasă, schimbările pe plan mondial lăsându-ți amprenta și asupra acestora.

Unul dintre factorii principali ai evoluției avocaturii este reprezentat de religie. În perioada Evului Mediu, religia a avut un impact major asupra structurilor sociale, schimbând în mod radical stilul de viață al fiecărui individ.

În Europa, religia a devenit una dintre cele mai importante valori ale societății, motiv pentru care și avocatura trebuia să existe corelativ cu ea. Menirea avocaților era aceea de a sluji bisericii, cunoscând astfel o serie de limitări în ceea ce privește exercitarea profesiei. Individualizarea acestei meserii începe vag în jurul anului 1150, când a fost înregistrat un număr mare de persoane cunoscătoare de drept canonic. Deși ni se pare un început bun, nu este. În majoritatea cazurilor, oamenii respectivi erau preoți ai Bisericii Catolice, iar studiul dreptului reprezenta o serie de avantaje în cadrul practicării îndeletnicirilor lor. Adevărata schimbare apare abia peste 40 de ani, când oamenii încep să se detașeze de sfera bisericească pentru a exercita dreptul în sine. În mod surprinzător, biserica este unul dintre principalii promotori ai avocaturii, eforturile sale fiind vizibile pe tot parcursul procesului de definire a acestei profesii juridice. Pe fondul transformărilor sistemelor de drept specifice fiecărei societăți moderne, avocatura a renăscut. Acest lucru este vizibil începând cu anul 1231, când, în Franța, două concilii locale au impus avocaților să depună un jurământ de admitere înainte de a pleda în fața instanțelor bisericești. Acest jurământ a fost preluat ulterior atât în Anglia, cât și în Regatul Siciliei, pentru ca apoi să fie adoptat în întreaga Europă. Procesul invocat nu se încheie aici, întrucât în anul 1275, respectiv 1280, sunt promulgate o serie de prevederi referitoare la sancțiunile avocaților care erau acuzați de fraudă, precum și prevederi legate de demersurile de admitere în profesie.

Dacă pe plan european, avocatura s-a cristalizat încă de la începutul secolului al XII-lea, pe teritoriul Țărilor Române, lucrurile au stat altfel. În spațiul românesc, curentele și inovațiile europene au pătruns mai târziu, primele tratate referitoare la practica juridică datând abia din secolul al XIX-lea.

Istoria avocaturii românești este deschisă de Marele Logofăt al Dreptății, Iordache Golescu, care, la 30 septembrie 1831, proclamă înființarea primului barou național, care avea în componență 22 de avocați. Treizeci de ani mai târziu, reformele lui Alexandru Ioan Cuza au schimbat radical avocatura prin intermediul reformei din 1864, prin care era reglementată prima lege asupra constituirii corpului avocaților. Ulterior, apar mai multe reglementări referitoare la meseria menționată, reglementări care se regăsesc în „Repertoriul General Alfabetic al tuturor codurilor, legilor, decretelor-legi, convențiuni, decrete, regulamente etc.”, respectiv în „Legea pentru constituirea corpului de avocați” (cunoscută și sub denumirea de legea numărul 237).

Un lucru inedit în cadrul avocaturii românești, un lucru care cu greu poate fi trecut cu vederea, este apariția femeilor în domeniul juridic. În general, avocatura era o slujbă destinată bărbaților, fiind și singurii practicanți ai ei la acea vreme. Însă, de-a lungul istoriei, putem observa cum anumite femei au reușit să se emancipeze de sub statu-quo-ul specific epocii moderne. Un prim model în acest sens este Sarmiza Bilcescu-Alimănișteanu, cunoscută drept prima româncă avocat, fiind prima femeie care a obținut atât licența în științe juridice la Universitatea din Paris, cât și un doctorat în drept. A fost admisă în Baroul Ilfov în 1891, dar, ulterior s-a retras din avocatură, ca urmare a căsătoriei cu Constantin Alimănișteanu. În ciuda faptului că nu a profesat niciodată, Sarmiza Bilcescu rămâne în istorie drept piatra de temelie a emancipării femeilor, fapt demonstrat și prin demersurile pe care le-a întreprins pentru creșterea gradului de educației al ordinului feminin. Un alt exemplu constă în Ella Negruzzi, fiind prima femeie care a pledat în baroul avocaților din Iași și Galați. Inițial, cererea lui Negruzzi fusese respinsă, însă aceasta nu renunță, trimițând alte două cereri. Lupta ei nu a fost în zadar, căci, în 1920, devine prima femeie căreia i s-a permis practicarea avocaturii în România. Pe lângă această acțiune excepțională, Ella este renumită și pentru activismul pentru drepturile femeilor – atât civile, cât și politice – dar și pentru efortul depus în timpul Primului Război Mondial, activând ca soră medicală.

Structura avocaturii devine tot mai rigidă, începând cu anul 1921, când în ședințele Parlamentului din 10 iunie și din 15 iulie 1921, a fost votată „Legea pentru unificarea funcționării corpului de avocați”. Cele 3 articole ale legii respective conțineau prevederi referitoare la mobilitatea avocaților, dar și la normele de drept care trebuiau respectate. Mai târziu, este sesizabilă apariția barourilor de avocați pe județe, conform Legii pentru organizarea corpului de avocați, numită și Decretul

nr. 610, din 19-21 februarie 1923. Ulterior, consolidarea avocaturii se realizează print-o succesiune de modificări aduse actelor normative care priveau modul de constituire al Corpului de Advocați, cum ar fi legea din 28 decembrie 1931 – sau Decretul nr. 4221.

Toate aceste demersuri au fost, din păcate, distruse în timpul regimului comunist, instaurat din 1948. În această perioadă, apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale a fost aproape imposibilă, normele democratice fiind stipulate doar la nivel formal. Barourile și colegiile de avocați sunt desființate, practicanții acestei profesii fiind marginalizați și, uneori, chiar arestați. Măsurile punitive impuse de stat au făcut ca avocatura, dar și dreptul în sine să treacă, pe nedrept, print-o etapă deosebit de dificilă.

Din fericire, însă, povestea nu se încheie aici. Datorită evenimentelor din decembrie 1989, avocatura a izbutit să se reabiliteze. Avocații optează pentru revenirea la formele tradiționale de organizare, prin înființarea baroului, așa cum apare în Decretul-lege nr. 90/1990, publicat în Monitorul Oficial nr. 32 din 1 martie 1990. Începând cu anul 1990, România a trecut printr-o serie de transformări generale. Dorința implementării unui sistem democratic devine realitate la 21 noiembrie 1991 prin adoptarea unei noi Constituții, care a intrat în vigoare la 8 decembrie 1991. De asemenea, legislația privitoare profesiei analizate este modificată prin Legea nr. 51/1995, care stipula independența avocaților, favorizând, în același timp, dezvoltarea unor noi forme de exercitare a avocaturii. Datorită schimbărilor pe plan social, precum a aderării la Uniunea Europeană, această lege a suferit o serie de modificări, care au consolidat tot mai mult poziția și atribuțiile avocatului în societatea contemporană românească.

Pe mapamond, profesia de avocat s-a dezvoltat și individualizat continuu în funcție de caracterul fiecărei civilizații. Astfel, în ciuda pactelor sau a tratatelor internaționale la care statele lumii au luat parte, avocatura rămâne un element distinct al fiecărui stat, având proceduri și atribuții specifice. Spre exemplu, în Vatican, dobândirea demnității de avocat se face cu ajutorul unei diplome de licență și doctorat în drept canonic, acordate de una dintre universitățile pontifice. În schimb, în Italia, este necesară finalizarea unui ciclu de studii juridice, succedate de un stagiu de 18 luni în cadrul unui birou de avocatura și de un examen de calificare. O situație asemănătoare se găsește în Ucraina, unde este necesară diploma de licență, un stagiu de 3 ani și un examen de calificare. În țări precum Franța și Serbia, intrarea în profesie se efectuează prin studiile în drept și înscrierea într-un barou, ca urmare a promovării examenului de admitere. În Spania, lucrurile stau puțin altfel, fiind obligatorie participarea la un Master de Acceso a la Abogacía, care este urmat de un test de aptitudini. În Statele Unite ale Americii, avocații sunt acele persoane care dețin o diplomă Juris Doctor, acordată de către o facultate de drept acreditată,

care au promovat un examen de barou și se află în conformitate cu anumite standarde ce țin de comportament.

Așadar, în ciuda micilor diferențe dintre procedeele de intrare în această profesie, avocatul rămâne apărătorul cel mai de preț al clientului său. După cum am văzut, avocatura a parcurs un drum anevoios, cu multe suișuri și, mai ales, coborâșuri, pentru ca, într-un final, să devină astăzi o profesie respectabilă și riguros reglementată. Dar povestea nu se termină aici, avocații își vor continua de acum încolo profesia, perfecționând-o neîncetat și atestându-i, prin fiecare acțiune întreprinsă, importanța pe care o are în societate.